

cano codice: videlicet sermones 17 ad populum; et Polythycum, quod *Perpendiculum* appellat, quo noxia redarguere et honesta sancire docet, cum scholiis.

Pro codice Vaticano transcribi curarunt bibliothecæ custodes, ne totus periret: continet primo sermones, qui vix legi possunt, et ideo non sunt transcripti, etc. Ita clariss. Joannes Bona in epistola mihi an. 1664 scripta.

In Attonis Capitulari animadvertenda sunt: 1° hæc verba *fides catholica* signant Symbolum Athanasii, quæ in eo sensu bis ab auctore usurpantur cap. 4, etc., et a Ratherio Veronensi, vel ut aliis placet Udalrico perperam tamen, in synodica ad presbyteros: *Sermonem ut superius dixi, Athanasii episcopi de fide Trinitatis, cujus initium est. Quicumque vult*, etc. Riculfus quoque eadem prope habet in cap. 5 Constitut.: *Ut unusquisque vestrum psalmos, et sermonem fidei catholicæ, cujus initium: Quicumque*, etc.

2° Circa sæculum ix conventus seu collationes presbyterorum memoratæ in cap. 29 institutæ fuisse videntur ex cap. 10 Riculfi Suess.: « Rationi quoque proximum esse sanximus, ut in unoquoque mense. stututa die, id est in Kalendis uniuscujusque mensis, per singulas decanias presbyteri simul conveniant, non pastis vel potationibus vacent, sed de suo ministerio, et religiosa conversatione, atque de his quæ in eorum parochia accidunt sermonem habeant, et qualiter pro rege, vel rectoribus Ecclesiæ, atque pro suis familiaribus tam vivis quam defunctis orare debeant, considerent. » Huc facit capitul. » 15 Hincmari ad presbyteros (*sub fin. tom. I Opp.*): « Ut quando presbyteri per Kalendas simul convenerint, post peractum divinum ministerium, et necessarium collationem, non quasi ad prandium ibi ad tabulam resideant, » etc.

3° Caput 90 elucidare potest Beda in præfat. de Remediis peccatorum, sive pœnitentialis: « Solerter admonentes doctum quemque sacerdotem Christi, ut in universis quæ hic adnotata reperit, sexum, ætatem, conditionem, statum, personam cujusque pœnitentiam agere volentis, ipsum quoque cor pœnitentis curiose discernat, et secundum ut sibi visum fuerit, singula quæque judicet. Quibusdam namque a cibis abstinendo, nonnullis sæpius genua flectendo, sive in cruce stando, aut aliud aliquid hujusmodi quod ad purgationem peccatorum pertineant, faciend. » Ipsissima repetit verba Heriveus Rhemens. in epistola ad Witonem Rothomag., cap. 23. Hæc Acherius, quibus hoc unum addemus, haud paucas lacunas a nobis reparatas esse in libro de Pressuris ecclesiasticis, ope ms. cujusdam codicis monasterii Rebacensis, quem cum consulisset olim R. P. D. Edm. Martene, quæcunque ex illo exserpserat, nobiscum humanissime communicavit.

ATTONIS

VERCELLENSIS EPISCOPI

CAPITULARE.

CAP. I. — *Admonitio pontificis ad presbyteros, qualiter erga subditos agant.*

(Theodulfi caput 1 *Capitularis*.) Obsecro vos, fratres dilectissimi, ut erga subditarum plebium profectum et emendationem vigilantissima cura laboretis quatenus illis viam salutis ostendentes, et eos verbis et exemplis instruentes, et vos de eorum profectu, et nos de vestro, Domino Jesu Christo auxiliante, fructuosos illi manipulos reportemus. Obsecro etiam fraternitatem vestram, ut hæc Capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digessi, assidue legatis, et memoriæ commendatis, et eorum, sive cæterarum sanctarum Scripturarum lectione mores componatis, vitam emendatis, ut cum subditis plebibus, opitulante Domino, ad regna cœlestia pergere certetis.

CAP. II. — *Retractatio ejusdem, et de ordinis discretionis bonæque vitæ exhortatione.*

(*Ibid.*) Veraciter nosse debetis, et semper memi-

nisse, quia nos quibus regendarum animarum cura commissa est, pro his qui nostra negligentia pereunt, rationem reddituri sumus. Pro his vero quos verbis et exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Quod si populus fidelis cibus est Dei, ejusdem cibi condimentum nos sumus. Scitote vestrum gradum nostro gradui secundum, et pene conjunctum esse. Sicut enim episcopi apostolorum in Ecclesia, ita nimirum presbyteri cæterorum discipulorum Domini vicem tenent. Et illi tenent gradum summi pontificis Aaron, isti vero filiorum ejus. Unde oportet vos semper memores esse tantæ dignitatis, memores vestræ consecrationis, memores sacre quam in manibus suscepistis unctionis, ut nec ab eadem dignitate degeneretis, nec vestram consecrationem irritam faciatis, nec manus sacro sanguine delibutas peccando polluatis; sed cordis et corporis munditiam conservantes, plebibus exem-

plum bene vivendi præbentes, his quibus præstis A ducatum ad cœlestia regna præbeatis.

CAP. III. — *De ignorantia evitanda, et doctrina servanda.*

(Concil. Tolet. iv, c. 24) Ignorantia mater cunctorum errorum Maxime sacerdotibus Dei vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt. Sacerdotes enim legere sanctas Scripturas frequenter admonet Apostolus, dicens ad Timotheum: *Attende lectioni, exhortationi et doctrinæ. Semper permane his (I Tim. iv, 13).* Sciant igitur sacerdotes Scripturas et canones, et omne opus eorum in prædicatione et doctrina consistat, atque ædificent cunctos tam fidei, scientia quam operum disciplina.

CAP. IV. — *Ut omnes fidem catholicam memoriter teneant.*

Primo omnium fidem catholicam (17) omnes presbyteri et diaconi, seu subdiaconi memoriter teneant. Ut si quis hoc faciendum prætermittat, quadraginta diebus a vino se absteat. Et si post abstinentiam neglexerit, condemnandum dupliciter in eo sententia.

CAP. V. — *De negligentia cavenda, justitia amplectenda, et vita emendanda.*

Nemo clericorum ultra hæc quæ jussa sunt dissimulet, aut ullatenus negligere audeat, sed libenter expleat, et sacramenta divina nequaquam negligenter contrectet. Ideo tam juvenes quam senes de his, et de omni conversione sua, ac conversatione et pœnitentia valde esse sollicitos, satisque agefe oportet, ut hæc condigne agant, et de reliquo ornent tam clerici quam sæculares, animas suas ornamentis dignissimis, dogmatibus scilicet veritatis, decore pudicitiae, splendore justitiae, candore pietatis, aliisque omnibus, quibus comptam decet esse rationabilem mentem. Tum præterea declinare a consortiis inhonestis, et infidelibus, et societatem habere fidelium, atque illos frequentare coaventus, in quibus de pudicitia, de justitia, de pietate tractatur. Orare semper Deum ex toto corde, et ab ipso petere quæ decet, ipsi gratias agere, et veram pœnitentiam præteritorum gestorum. Aliquantulum etiam, si possibile est, per misericordiam pauperum juvare pœnitentiam.

CAP. VI. — *Quibus armis diabolus, et vitia expugnentur.*

(Theodulf. cap. 2). Oportet vos assiduitatem habere legendi, et instantiam orandi. Quia vita viri justii lectione instruitur, oratione ornatur, et assiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi (Psal. cxviii, 11).* Hæc sunt enim arma, videlicet lectio et oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc sunt instrumenta quibus æterna

(17) *Fidem catholicam.* Acherius jam monuit de Symbolo Athanasii hic agi. In fine pro *sententia* lego *sciat.*

(18) *Concil. Rom.* sub Sylvestro in epil. Refertur pud Anselm. libr. vii, c. 137 et 138 et apud Grat.

beatitudo acquiritur. His armis vitia comprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur.

CAP. VII. — *Quod sacerdos missam solus nequaquam celebret.*

(Idem Theodulf. cap 7.) Sacerdos solus missam nequaquam celebret, quia sicut illa celebrari non potest sine salutatione sacerdotis, responsione plebis, admonitione sacerdotis, responsione nihilominus plebis; ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Esso enim debent qui ei circumstant, quos ille salutet, a quibus ei respondeatur, et ad memoriam illi reducendum est illud Dominicum: *Ubiunque fuerint duo, vel tres congregati in nomine meo, et ego in medio eorum sum (Matth. xviii 20).*

B CAP. VIII. — *Quod sacerdos missas nisi sacratis ab Episcopo locis non præsumat celebrare (18).*

Hic in Romana synodo constitutum est omnium cum consensu synodi, ut nullus presbyter missas nisi sacratis ab episcopo locis celebrare præsumat, qui particeps de cætero sui voluerit esse sacerdotii.

CAP. IX. — *Quod divina mysteria studiose celebrentur.*

(Theodulf. cap. 5.) In sacrificiis, dilectissimi, ante omnia diligenter observetur, ut panis et vinum et aqua, sine quibus missæ nequeunt celebrari, mundissime atque studiosissime tractentur. Et nihil in his vile, nihil non probatum inveniat, juxta illud quod ait Scriptura: *Sit timor Domini vobiscum: cum diligentia cuncta facite (II Par. xix, 7).*

CAP. X. — *Item ex eisdem.*

Corpus Domini nullo modo consecratur nisi ex integra oblatione. Neque enim Dominus sui corporis aliquam sustinuit diminutionem, sicut scriptum est: *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem (Psal. xv, 21).* Et alibi *Os non comminuetis ex eo (Joan. xv, 36).* Missæ etiam nisi a jejunis sacerdotibus non celebrentur.

CAP. XI. — *Ut feminæ ad altare non accedant.*

(Theodulf. cap. 6.) Feminæ missam sacerdote celebrante nequaquam ad altare accedant, sed locis suis stent, et ibi sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores esse debent feminæ infirmitatis suæ, et sexus imbecillitatis. Et idcirco quælibet sancta in ministerio divino contingere pertimescant. Quæ etiam laici viri pertimescere debent, ne Ozæ pœnam subeant, qui, dum Arcam Domini extraordinarie contingere voluit, Domino percussente interiit (II Reg vi).

CAP. XII. — *Ut feminæ sacrata vasa, vel pallas non contingant.*

Sacratas (19) Deo feminas, vel monachas sacrata

ép. Nullus presbyter. De consecr. dist. 1.

(19) Soteris quæ fertur epist. 2. episcop. Ital. Exstat dist. 23, cap. *Sacratas.* Et apud Yvonem Carnot. Decret. p. ii. c. 72 et p. iii, cap. 265,

vasa, vel sacratas pallas penes nos contingere, et circa altaria incensum deferre perlatum est ad apostolicam sedem. Quæ omnia reprehensione et vituperatione plena esse nulli recte sapientium dubium est. Quapropter hujus sanctæ sedis auctoritate hæc omnia resecare funditus quantocius poteritis, censemur: et ne pestis hæc latius divulgetur, per omnes provincias abstergi citissime mandamus.

CAP. XIII. — *Ut nullus præsumat qualibet ex sacris illicite usurpare.*

(Theodulf. cap. 18.) Nullus præsumat aut calicem, aut patenam, aut quælibet vasa sacra, et divino servitio mancipata, ad alios usus, retorquere, nec calice sacro aliud bibat, præter sanguinem Christi, qui in sacramento accipitur; nec patenam ad aliud officium admittere audeat, quam ad altaris ministerium. Et altaria non cooperiantur nisi nitidis et novis pannis, corpora vero mortuorum in ipsis nullo modo involvantur.

CAP. XIV. — *Ut vestimenta ecclesiastica sacrata et honesta sint.*

Vestimenta (20) igitur ecclesiastica quibus Domino ministratur, sacrata debent esse et honesta. Quibus aliis usibus nemo debet uti, quam ecclesiasticis et Deo dignis officiis, quæ nec ab aliis debent contingi, aut ferri, nisi a sacratis hominibus, ne ultio quæ Balthasar regem percussit, super hæc transgredientes, et alia præsumentes, veniat divina; qui dum vasa Domini in usus communes assumpsit, vitam cum regno pariter amisit.

CAP. XV. — *Ut clerici sæcularibus indumentis non utantur.*

(Zacharias papa, et refertur 21, q. 4, cap. *Episcopi*.) Presbyteri et diaconi sæcularibus indumentis minime utantur, nisi ut condecet, tunica sacerdotali: sed neque dum ambulaverint in civitatem, aut in viam, aut in plateas, sine operimento præsumant ambulare, præter si in itinera longa ambulaverint. Quia, sicut mulier orans in ecclesiis non velato capite deturpat caput suum (1 Cor. 11, 4), juxta apostolicam vocem; ita sacerdos sine operimento deturpat sacerdotium suum. Nam, si tenere præsumpserit contra statuta [agere, communione privetur, donec quæ statuta sunt adimplere maturet.

CAP. XVI. — *Quando symbolum competentibus tradatur.*

Concil. Agathens. c. 13.) Symbolum etiam placuit ab omnibus Ecclesiis una die, id est ante octo dies Dominicæ Resurrectionis publice in ecclesia competentibus tradi.

CAP. XVII. — *De imperio baptismi.*

(Gelasius epist. ad episcop. Lucaniæ c. 12.) Ba-

(20) Steph. papa Hilario ep. t. c. 3. Refertur de consecr. distinct. 1, c. *Vestimenta*. Et apud Yvonem Carnot. p. 11. c. 74.

(21) Si defuerint, sic restitui ex conjectura sane non improbabili. Antea legebatur, *fide fuerint*, quod

ptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam; præter Paschale festum, et Pentecostes venerabile sacramentum: excepto duntaxat gravissimi languoris incursu, in quo verendum est ne morbi crescente periculo, sine remedio salutari fortassis ægrotans, exitio præventus abscedat.

CAP. XVIII. — *Qualiter baptismi sacramenta celebrari oportet*

Catechumeni antequam baptizentur, instruantur qualiter credant, ut sacerdotibus cum baptizantur respondeant. Qui nullo modo baptizentur nisi suam confessi fuerint fidem: si facultas loquendi adfuerit; si autem subito imminente periculo obmutuerint, per Christianissimos testes eorum fides examinetur, qui illis antequam obmutuerint, adfuerint. Et si eorum testimoniis digni inventi fuerint, baptizentur. Hi vero qui ab infantia muti fuerunt, si aliquibus nutibus, aut indiciis Christianos se esse velle, vel baptismum petere videantur, non est illis vitandum. Pro infantibus vero quibus ætas adhuc loquendi non est, aliis non abnuimus respondendum, catholicis tamen. Sed qui pro eis fidem promittunt, curam et sollicitudinem habere debent, ut illi hoc impleant quod ipsi pro eis promiserunt. Si autem religiosi et docti talibus parentes fuerint, quod sit cum hac protestatione committendi sunt. Qui si defuerint (21) isti eos frequentius instruant, suisque beneficiis sapius studeant confortare.

CAP. XIX. — *Item de parvulis ægrotantibus.*

(Theodulf. cap. 17.) Si parvulus ægrotans ad quemlibet presbyterorum baptismi gratia de cujuslibet parochia allatus fuerit, baptismi sacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus potenti concedere detrectaverit, et ille parvulus absque baptismi gratia mortuus fuerit, noverit se ille qui eum non baptizavit, pro ejus anima rationem redditurum.

CAP. XX. — *Ut presbyteri absque diaconis baptismi non celebrent.*

Ut in nulla (22) ecclesia cujuslibet dioceseos ubi baptismus celebratur, presbyter absque diacono esse reperiat. Unde omnis presbyter non habens diaconum, eligat sibi personam, et plebi suæ innotescat: tunc ad pontificem suum consignans deducat, cujus vitam probatam habeat, et diaconus consecratur. Quod si distulerit presbyter, dicens eo quod non habeat talem clericum, episcopus suus provideat ex ecclesia sua, aut unde voluerit bonam personam. Tantum est ut sine diacono non sit.

CAP. XXI. — *Quæ in ecclesiis recondi liceat.*

(Theodulf. c. 8.) Videmus crebro in ecclesiis messes et fenum congeri; unde volumus ut hoc peccatum Achærius non intelligeret monuerat hoc loco verbum aliquod, ut *infirmi*, deesse.

(22) In nulla. Præpositionem quæ deerat, adjeci.

nitus observetur, ut nihil in ecclesia, præter vestimenta ecclesiastica, et vasa sancta et libros, recon-
datur. Si autem (23) tempore persecutionis propter improbitatem prædonum sua pauperes alimenta inibi servanda reponunt, non sunt ejicienda: ita sane ut de eadem ecclesia pace recepta illico transportentur. Vendendi enim vel emendi ibi nulla detur licentia. Ne forte si alia ibi quam oportet negotia exercentur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis est, vos autem speluncam latronum fecistis (Luc. XIX, 46).*

CAP. XXII. — *Quod in ecclesia convivia et accubitus non fiant.*

(*Laodic. c. 27; Trull. c. 72; Aquisg. c. 80.*)

Quod non oporteat in Domini Ecclesiis convivia quæ vocantur agapæ, fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

CAP. XXIII. — *Quod in ecclesiis sepulturæ non fiant.*

(Theodulfi c. 9.) Antiquus in his regionibus in ecclesia sepeliendorum mortuorum usus fuit, et pleraque loca divino cultui mancipata, et ad offerendas Deo hostias præparata, cæmeteria sive polyandria facta sunt. Unde volumus ut ab hac re deinceps absterneatur, et nemo in ecclesia sepeliatur, nisi forte talis sit persona sacerdotis aut cujuslibet justis hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo suo corpori defuncto locum acquisivit. Corpora vero, quæ antiquitus in ecclesiis sepulta sunt, naquaquam projiciantur, sed tumuli qui apparent profundius in terra mittantur, et pavimento desuper facto, nullo tumulorum vestigio apparente, ecclesiæ reverentia conservetur. Ubi vero tanta est multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile sit, locus ille pro cæmeterio habeatur, ablato inde altari, et in eo loco consituto, ubi religiose et pure Deo sacrificium offerri valeat.

CAP. XXIV. — *Ut sepulturæ non vendantur.*

(Greg. lib. VII, ep. 55.) Questa nobis est Nereida clarissima femina, quod ab ea centum solidos pro filie sue sepultura fraternitas vestra velit exigere, atque ei super doloris gemitum majorem dispendii studeat inferre molestiam. Quod si ita se veritas habet, quia grave nimis, et procul nimis est a sacerdotis officio, pretium de terra concessa putredini quærere, et de alieno velle facere luctu compendium; ab hac se patratione fraternitas vestra contineat, et molesta ei de cætero non existat. Hoc autem vitium et nos, postquam Deo auctore ad episcopatus honorem accessimus, de ecclesia nostra omnino vetuimus, et parvam denuo consuetudinem nequaquam usurpari permisimus; memores quia dum Abraham a filiis Emor, hoc est Ephron filio Segor sepulcri terram pretio ad humandum corpus conjugis postulari, pretium accipere renuit, ne commodum videretur de cadavere consecutus. Si ergo tantæ considerationis paganus vir fuit, quanto magis nos, qui

A sacerdotes dicimur, hoc facere non debemus. Unde ne hoc avaritiæ vitium, vel in alienis denuo tentari præsumatur, admoneo; sed si quanto aliquem in ecclesia vestra sepeliri conceditis, si quidem parentes ipsius, proximive hæredes, pro luminaribus sponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus; peti vero aut aliquid exigi, omnino prohibemus. Quod valde irreligiosum est, ne aut venalis fortasse, quod absit, dicatur ecclesia, aut vos de humanis videamini mortibus gratulari, si ex eorum cadaveribus studetis quærere quolibet modo compendium.

CAP. XXV. — *Ut diœceses singulis annis visitentur.*

(*Concil. Tarracon. sub Hormisda, c. 8.*) Multorum experientia casuum magistrante reperimus nonnullas diœceses ecclesiis destitutas. Pro qua re id constitutione decrevimus, ut antiquæ consuetudinis ordo servetur et annis singulis ab episcopis diœceses visitentur. Et si qua forte basilica destituta reperta fuerit, ordinatione ipsius reparetur.

CAP. XXVI. — *Qui presbyteri chrisma petant.*

(*Con. Cart. IV, c. 36.*) Presbyteri qui per diœceses ecclesias regunt, non a quibuslibet episcopis, sed a suo, nec per juniorem clericum, sed per se ipsos, aut per illum qui sacrarium tenet, ante Paschæ solemnitate chrisma petant.

CAP. XXVII. — *Quod singulis annis synodus celebretur.*

(*Tolet. IV, c. 3.*) Nulla pene res disciplinæ mores ab Ecclesia Christi magis depulit, quam sacerdotum negligentia, qui contemptis canonibus ad corrigendos ecclesiasticos mores synodum facere negligunt. Ob hoc a nobis universaliter definitum est, ut quia juxta antiqua Patrum decreta bis in anno difficultas temporis fieri concilium non sinit, saltem vel semel a nobis celebretur.

CAP. XXVIII. — *Qualiter majores presbyteri ad synodum veniant.*

(Theodulf. c. 4.) Quando more solito ad synodum convenitis, vestimenta, et libros, et vasa sancta cum quibus vestrum ministerium et injunctum officium peragatis, vobiscum deferte, nec non duos, vel tres clericos sive laicos, cum quibus missarum solemnitate celebratis, vobiscum adducite, ut probetur quam diligenter, quam studiose Dei servitium peragatis.

CAP. XXIX. — *Quod singulis Kalendis collatio in plebibus fiat.*

Experimento didicimus, non minus bonam collationem, quam etiam lectionem prodesse. Unde a præsentibus statuimus, ut per singulas plebes singulis Kalendis omnes presbyteri seu clerici simul conveniant, ut de fide ac sacramentis divinis, seu de vita et conversatione, et singulis officiis ad eos pertinentibus communiter tractent. Et si forte aliquis inter eos negligens aut reprehensibilis invenitur, a cæteris corrigatur. Quod si corrigi omnino non studuerit, mox suo nuntiet episcopo, ut hæc acrius

(23) *Si autem.* Hæc usque ad *Ne forte*, non leguntur apud Theodulfum.

emendare quantocius studeat. Ne cum eadem diœcesis ab episcopo visitata fuerit, aut cum ipsi ad synodum venerint, * aliquorum infamia, omnes pariter adnotentur. Si autem Kalendæ in festivis fuerint, sub sequenti die hoc adimplere non differant.

CAP. XXX. — *Quod nullus absolute clericus. ordineur.*

(*Concil. Calced. c. 6.*) Nullum absolute ordinari debere presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet in gradu ecclesiastico, nisi specialiter in ecclesia civitatis, aut possessionis, aut martyrii, aut monasterii qui ordinandus est, pronuntietur. Qui vero absolute ordinatur, decrevit sancta synodus irritam haberi hujuscemodi manus impositionem, et nusquam posse ministrare ad ordinantis injuriam.

CAP. XXXI. — *Ut singulis ecclesiis sacerdotes ordinentur*

(Clementis, quæ dicitur epist. 2, ad Jacobum.) Ecclesias per congrua et utilia facite loca, quas divinis precibus sacrare oportet, et in singulis sacerdotes divinis orationibus Deo dicatos poni, quos ab omnibus venerari oportet, et non a quoquam gravari.

CAP. XXXII. — *De clericis qui loca in quibus ordinati sunt derelinquant,*

(*Concil. Arel. I, c. 21.*) De presbyteris aut diaconis qui solent dimittere loca sua, in quibus ordinati sunt, et ad alia loca se transferunt, placuit ut eisdem locis ministrent quibus præfixi sunt. Quod si derelictis locis suis ad alium se locum transferri voluerint, deponantur.

CAP. XXXIII. — *De presbyteris qui pro alterius ecclesia munera promittunt.*

(Theodulf. c. 16.) Si quis presbyter, vel quislibet in clero inventus fuerit alicui clerico aut laico deinceps munera dare, aut promittere, ut ecclesiam alterius presbyteri subripiat, sciat se pro hac rapina, et sæva cupiditate, aut gradum amissurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam agendo detinendum. Illi vero (24) quem fatigare præsumpserit, omne damnum quod ei pro hac acciderit querela, ipsosque actionis sumptus insuper restaurare cogatur. Nullusque presbyter fidelibus sanctæ Dei ecclesiæ de alterius presbyteri parochia, ut ad suam ecclesiam concurrant relicta propria ecclesia, et suas decimas sibi dent; sed unusquisque sua ecclesia, et populo contentus, quæ sibi non vult fieri alteri nequaquam faciat, juxta illud Evangelii: *Quæcunque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis (Matth. VII, 42).*

CAP. XXXIV. — *Ut nullus oblationes ecclesiæ præter conscientiam episcopi aut det, aut accipiat.*

(*Concil. Grangrense c. 7.*) Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam episcopi, vel ejus cui hujuscemodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere concilio, anathema sit.

A CAP. XXXV. — *Ut nullus presbyter absque permissu episcopi aliquid in ejus parochia agat.*

(*Epist. 1, quæ Clemen. Romani nomine circumfertur.*) Nullum presbyterum in alicujus episcopi parochia aliquid agere debere absque permissu docebat, sed et cunctos presbyteros propriis episcopis in omnibus absque mora obedientes (instituyente Domino) esse debere docebat. Nullum item aliena concupiscere, aut præsumere quæ eorum erant, sed unumquemque suis sibi que commissis contentum esse docebat. Neminem etiam alicui aliquid facere, nisi quod sibi fieri velit instruebat.

CAP. XXXVI. — *Ut nullus clericus mulierem in consortio familiaritatis habeat.*

(*Concil. Tolet. II, c. 3.*) Illud præterea speciali B ordinatione decernimus, quod nec antiqua concilia in universis pene canonibus siluere, ut nullus clericorum a gradu subdiaconatus, et supra in consortio familiaritatis habeat mulierem, vel ingenuam, vel libertam, aut ancillam: sed si sunt ei hujuscemodi servitia, matri, vel sorori, alique cujuslibet propinquitatis contradat, et quidquid suis manibus profecerint, proprio Domino deferatur. Aut si propinquitas memorata deest, alia domus longe ad earum habitaculum requiratur, eo modo, ut nulla occasione introeundi domum clericorum femine permittantur, unde aut laqueum possit incurrere, aut noxialis fama innocentis fortassis possit inuri. Sane deinceps post datam hanc admonitionem quisquis harum consortio frui voluerit, noverit se non solum a clericatus officio retrahi, vel ecclesiæ foribus pelli, sed etiam omnium catholicorum, clericorum, vel laicorum communionem privari, nulla prorsus colloqui consolatione relicta.

CAP. XXXVII. — *Ut clericus nullam conversationem cum muliere post denominationem habeat.*

(Vide Riculfum in c. 15.) Ut si cui sacerdoti ex qualibet muliere denuntiatum fuerit, ut exinde suspicio malæ opinionis efficiatur, nullam cum ipsa habeat conversationem, neque secretam, neque patentem. Si deinceps inventus fuerit, post secundam et tertiam contestationem ut contemptor gradus sui periculum sustineat.

CAP. XXXVIII. — *Qualem professionem presbyteri et diaconi faciant, quando ordinantur.*

(*Concil. Tolet. IV, cap. 26.*) Quando presbyteri et diaconi per parochias constituuntur, oportet eos primum professionem episcopo suo facere, ut caste et pure vivant sub Dei timore, et eos talis professio alligatos sanctæ disciplinæ retineat.

CAP. XXXIX. — *Item qualem episcopus diaconum faciat.*

A præsentis die episcopis omnibus dicatur, ut nullum facere diaconum præsumant, nisi qui se caste victurum promiserit.

(24) Illi vero. Prior editio, Ille vero corrupte. Hæc usque ad, Nullusque non leguntur apud Theodulfum.

CAP. XL. — *Ut clerici episcopis suis obtemperent.* (Concil. Carthag. c. 31) Item placuit, ut quicumque clerici vel diaconi pro necessitatibus ecclesiarum rerum non obtemperaverunt episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promovere, nec illi ministrent in suo gradu unde noluerunt recedere.

CAP. XLI. — *Quod nullus clericus die Dominico aliquid sæculare negotium audeat vindicare.*

(Concil. Tarracon. c. 4.) Ut nullus presbyterorum vel clericorum die Dominico propositum cujuscunque causæ negotium audeat vindicare, nisi hoc tantum, ut Deo statuta solemnia peragant. Cæteris vero diebus, cohibentibus personis, illa quæ juxta sunt habeat licentiam judicandi, exceptis criminalibus negotiis.

CAP. XLII. — *Ut clericis ludicris spectaculis non intersint.*

(Concil. Laodicense c. 54.) Non oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut in scenis exhibentur, interesse, sed antequam thymelici ingrediantur, surgere eos de convivio, et abire debere.

CAP. XLIII. — *Ut clerici per plateas, vel andronas, vel nundinas non ambulent.*

(Concil. Carthag. iv, c. 47, 48; Carth. III, c. 27.) Clerici per plateas, vel andronas, aut nundinas non ambulent, et ad forum, vel tabernas non accedant absque certa corporis vel officii sui necessitate, vel si fuerint peregrinatione compulsi; nec ibi comedere aut bibere præsumant.

CAP. XLIV. — *Item clericum scurrilem puniendum:* (Concil. Carthag. iv, c. 60.) Clericum scurrilem, et verbis turpibus jocularum, ab officio retrahendum censemus.

CAP. XLV. — *Item clericus adulator et proditor degradetur.*

(Ibid., c. 56.) Clericus cui adulationibus et prodictionibus vacare deprehenditur, degradetur ab officio.

CAP. XLVI. — *Clericus inter epulas cantans similiter.*

(Ibid., c. 61.) Clericus inter epulas cantans, supradictæ sententiæ severitate coercendus.

CAP. XLVII. — *Quibus negotiis se miscere debeant.*

(Refertur tanquam Melchiad. distinct. 88, c. Decrevit.) Decrevit Nicæna synodus nullum clericum aut possessiones conducere, aut negotiis sæcularibus se miscere, nisi forte episcopus civitatis ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat, aut pupillorum et orphanorum, aut viduarum. Ubi liquido patet, quia alia sunt negotia sæcularia, et alia ecclesiastica.

CAP. XLVIII. — *Ut clerici auguria non credant, nec divinationes esquirant.*

(Concil. Tolet. iv, c. 29) Si quis episcopus aut presbyter, sive diaconus, vel quilibet ex ordine cle-

(25). *Solvat* Quæ sequuntur non sunt ex concil. Tolet. desumpta.

ricorum magos aut aruspices, aut ariolos, aut certe augures vel sortilegos, vel eos qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum similia exercentes, consuluisse fuerit deprehensus, ab honore dignitatis suæ depositus, monasterium ingressus pœnam excipiat, ibique perpetuæ pœnitentiæ deditus, scelus admissum sacrilegii solvat (25). Item: Si quis post hanc cognitionem, ecclesiasticam contemnens doctrinam, ad eos quos prophetas, aut angelos, vel aliquos sanctorum defunctorum, quos æquivocos falso vocant, abierit, eorumque pravis doctrinis inhæserit, anathema sit; nullisque mysteriis ecclesiasticis communicet, donec ad pontificis venerit satisfactionem (26). Nam ipse Dominus in Evangelio docet: *Surgent enim pseudochristi et pseudoprophete, et seducent multos* (Matth. xxiv, 24). Et Paulus apostolus: *Doctrinis variis et peregrinis nolite abduci* (Hebr. xiii, 9). Similiter etiam de illis qui arbores colunt, aut ad fontes hujusmodi religiose accedunt, deliberare curavimus. Insuper nullus talibus communicare præsumat.

CAP. XLIX. — *Ut clerici usuras non accipiant, nec laici quoque.*

(Concil. Carthag. III, c. 16.) Item placuit, ut clericus si commodaverit pecuniam, pecuniam accipiat; si speciem, eandem speciem quantum dederit accipiat. Similiter quoque laici ab usuris se abstineant; quod si non fecerint, excommunicentur.

CAP. L. — *Ut clerici vilius emendi et carius vendendi usum non habeant.*

(Concil. Tarracon. c. 2.) Sicut per canonum statuta firmatum est, quicumque in clero esse voluerit, emendi vilius, vel vendendi charius studio non utatur. Certe si voluerit exercere, cohibeatur a clero.

CAP. LI. — *Ut clerici sæcularem defensionem adversus ecclesiasticam disciplinam non requirant.*

(Agath. Concil. c. 8.) Idem placuit, ut clericus si relicto officio suo propter distractionem ad sæcularem fortasse defensionem transierit, et ei ad quem recurrerit solatium defensionis impenderit, cum eodem de Ecclesiæ communionem pellatur.

CAP. LII. — *Ut clerici ecclesiastico judicio contenti sint.*

(Pseudo-Clemens epist. 1 ad Jacob.) Si qui ex fratribus negotiis habent inter se, apud cognitores sæculi non judicentur, sed apud presbyteros Ecclesiæ quidquid illud est, dirimatur.

CAP. LIII. — *Ut clerici vigiliis non desint.*

(Concil. Carthag. iv, c. 49.) Clericus qui absque corpusculi sui inæqualitate vigiliis deest, stipendio privetur.

CAP. LIV. — *Ut presbyter in nuptiis bigami non prandeat.*

(Concil. Neocæs. c. 7.) Presbyterum in nuptiis

(26) Burchard. lib. x, c. 48. Yvo, par. II, c. 5 et 73; Vide Concil. Laodic. c. 34, 35.

bigami prandere non convenit, quia cum pœnitentia bigamus egerat, quis erit presbyter, qui propter convivium talibus nuptiis possit præbere consensum?

CAP. LV. — *Quod ex collatis convivia non celebrentur*

(*Concil. Laodio. c. 55.*) Quod non oporteat sacerdotes, aut clericos ex collatis, vel commessalibus convivia celebrare. Hoc autem nec laicis posse congruere.

CAP. LVI. — *Quod ad agapen vocati, ciborum partes non accipiant.*

(*Laodicens. c. 27.*) Quod non oporteat sacro ministerio deditos clericos ad agapen vocatos, ciborum partes accipere: propterea quod hinc ecclesiastico ordini fiat injuria.

CAP. LVII. — *Quod clericos orare, et legere, ac manibus laborare instanter conveniat.*

(*Concil. Carthag. iv, c. 50, 51, 52, 53; ex cap. 3 Capitul. Theodulf. Aurel.*) Clericus victum et vestimentum sibi artificio vel agricultura, absque officii duntaxat sui detrimento præparet: et si quando a lectione cessatur, debet manuum operatio subsequi, quia otiositas inimica est animæ, et antiquus hostis quem a lectione sive ab oratione vacantem invenerit, facile ad vitia rapit. Per usum namque lectionis discetis, qualiter et vos vivatis, et alios doceatis. Per usum orationis et vobis, et his quibus in charitate conjuncti estis, prodesse valebitis. Per manuum operationem, et corporis macerationem, et vitiis alimenta negabitis, et vestris necessitatibus subvenietis, et habebitis quod necessitatem patientibus porrigatis.

CAP. LVIII. — *Qui psalmi in ecclesia cantentur, vel libri legantur.*

(*Mart. Crac. Collect. Orient. can., c. 67; Carth. III, c. 47.*) Quod non oporteat plebeos psalmos in ecclesia cantari, nec libros præter canonem legi, sacra volumina Novi Testamenti, vel Veteris. Licet etiam legi passiones martyrum, cum anniversaria eorum celebrantur.

CAP. LIX. — *Ut oratio Dominica quotidie proferatur.*

(*Ex c. 10 concil. Tolet. iv.*) Oratio quæ Dominica dicitur, quam Dominus proprio ore composuit, suosque discipulos per eam orare docuit, non tantum diebus Dominicis, sed quotidie in omni operatione frequentanda, est. Consideret tamen unusquisque conscientiam suam, quia si ex puro corde omnibus a quibus læsus fuerit, non dimiserit, hæc oratio magis ad occasionem, quam ad veniam illi esse videtur.

CAP. LX. — *Quod profundiores quæstiones penitus non astruantur.*

(*Cælestinus I ad episc. Galliæ, c. 13.*) Profundiores vero difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latius pertractarunt qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus astruere: quia ad confitendum gratiam Dei, cujus operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quid-

quid secundum prædictas regulas apostolicæ sedis nos Scriptura docuerit, ut prorsus non opinemur catholicum, quod apparuit præfixis sententiis esse contrarium.

CAP. LXI. — *Ubi et qualiter scholæ habeantur.*

(*Theodulf. c. 20.*) Presbyteri etiam per villas et vicos scholas habeant, et si quislibet fidelium suos parvulos ad discendas litteras eis committere vult, eos suscipere et docere non renuant, sed cum summa eos charitate doceant. Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, et qui ad justitiam erundiunt nullos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates (*Dan. XII, 3*). Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant, excepto quod eis parentes charitatis studio sua voluntate obtulerint.

CAP. LXII. — *Quibus libertis manumittatur.*

(*Concil. Tolet. iv, cap. 72.*) Quicumque libertatem a dominis suis ita percipiunt, ut nullum sibi in eis obsequium patronus retinet; iti si sine crimine sunt, ad clericatus ordinem libere suscipiantur; quia directa manumissione absoluti noscuntur. Qui vero retento obsequio manumissi sunt, pro eo quod adhuc a patrono servituti tenentur obnoxii, nullatenus sunt ad ecclesiasticum ordinem promovendi, ne quando voluerint eorum domini, fiant ex clericis servi.

CAP. LXIII. — *Quales ad ministerium clerici eligantur.*

(*Clementi epist. 2 ascripta.*) Tales ad ministerium clerici eligantur, qui digne possint Dominica sacramenta tractare: melius est enim Domini sacerdoti paucos habere ministros, qui possint digne exercere opus Dei, quam multos inutiles, qui onus grave ordinatori adducant.

CAP. LXIV. — *De jejuniis quadragesimali clericorum.*

(*Telesphor. attributa epist.*) Cognoscite a nobis, et cunctis episcopis in hac sancta et apostolica sede congregatis statutum esse, ut septem hebdomadas plenas ante sanctum Pascha omnes clerici in sortem Domini vocati a carne jejurent. Quia sicut discreta debet esse vita clericorum a laicorum conversatione, ita et in jejuniis debet fieri discretio. Has ergo septem hebdomadas omnes clerici a carne et deliciis jejunent, et hymnis, ac vigiliis, atque orationibus Domino inhærere diu noctuque studeant.

CAP. LXV. — *Quod nulli sacerdotum liceat canones ignorare.*

(*Cælestin. episcopis per Calab. constitutis epist. 3.*) Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quidquam facere quod possit Patrum regulis obviare: quæ enim a nobis rex digne servabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

CAP. LXVI. — *Quomodo adversa pro Christo patienter tolerare oporteat.*

(*Anacleto quæ dicitur ep. 1.*) Nolite mirari, charissimi, qui persecutiones patimini, quasi vobis aliquid novi contingat, sed communicantes Christi pas-

sionibus gaudete, ut in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exsultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis. Nec pro aliqua cupidate, vel segnitie, aut metu, hæc quæ vobis facienda, vel dicenda sunt, dimittatis. Nec a populi increpatione, si devaverit, ullo modo cessetis. Nemo autem vestrum patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor: si autem ut Christianus, non erubescat; glorificet autem Deum in isto nomine, quia scriptum est: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum* (Matth. v, 16). Cavete quia *propter justitiam* dixit. Nam qui pro aliquo crimine patitur, ob hoc non erit beatus.

CAP. LXVII. — *Quod cum excommunicato non sit orandum.*

(Canon. 11 apost.) Si quis cum excommunicato saltem in domo simul oraverit, iste communione privetur.

CAP. LXVIII. — *Quod oblationes discordantium, vel pauperes opprimentium refutandæ sint.*

(Concil. Carthag. iv, cap. 93 et 94.) Oblationes discordantium fratrum, neque in sacrario, neque in gazophylacio recipiantur. Eorum etiam qui pauperes opprimunt, donaria a sacerdotibus refutanda sunt.

CAP. LXIX. — *Ut ebrietas vetetur.*

(Concil. Agathens. c. 41.) Ante omnia clericis vetetur ebrietas, quæ omnium vitiorum fomes ac nutrix est. Itaque eum quem ebrium fuisse constiterit, ut ordo patet, aut trium dierum spatio a vino statuimus submovendum, aut corporali subdendum supplicio. Quod si hoc in usum assumpserit, excommunicatio proteletur; si vero corrigi non potuerit, a sacerdotali ordine repellatur.

CAP. LXX. — *Qualiter singulis feriis agendum sit,*

(Concil. Carthag. iv, c. 74.) Qui die Dominico studiosè jejunit, non credatur catholicus. Et nullum negotium, nullumque opus servile eodem die fiat. Quinta feria quisque non est jejunandus, ut inter jejunium Christianorum et gentilium, catholicorum, atque hæreticorum discretio sit (27). Nam dies Dominicus, et quinta feria jure solemniores præ cæteris habentur; eo quod Die Dominico Dominus Jesus Christus, devicto mortis equuleo, resurrexit a mortuis; sive quia eo die gratia Spiritus sancti post ascensionem ad cælos, inflammavit discipulos, eis mittens tradidit charismatum dona. Quinta feria autem cum eisdem discipulis ultimæ cœnæ mysteria celebravit. Nec multo post eodem die revolvente illis viventibus ad cælos ascendit; ipso etiam die chrisma conficitur; eodem quoque die pœnitentes reconciliantur. (Innocent. I, epist. 1, c. 4.) Quarta vero, sexta et septima feria præ cæteris jejunandum est, quia quarta feria Judas de pro-

(27) Melchiad, ut fertur epist. ad episcop. Hispan. refert. de consecr. dist. 14. *Jejunium.*

(28) Ex decreto quod Pii papæ nomine circumfertur, referturque de consecr. dist. 2, c. *Si per*

A ditione Salvatoris cum Judæis statuit; sexta autem Christus crucifixus est; Sabbato quidem inter metum et spem apostoli tristem duxere diem, dubii aliquantulum de Resurrectionis gloria permanentes. Qui ergo istis tribus diebus in crapula, vel epulis absque magna interveniente festivitate, vel necessitate fuerit, videtur aut cum tradente tradere, vel cum crucifigentibus crucifigere, aut apostolorum injurias deridere. Nam qui vult de Domini cum ipsis resurrectione gaudere, tristari quodammodo cum ipsis debet de passione.

CAP. LXXI. — *Quod die Dominico stantes oremus.*

(Nicæum concil. I, c. 20.) Quoniam sunt quidam in die Dominico ad orationem genu flectentes, et in diebus Pentecostes, ut omnia in universis locis consonanter observentur, placuit sancto concilio, stantes in his diebus Domino vota persolvere.

CAP. LXXII. — *Ut sacerdotes admoneant populum, qualiter festis diebus se habeant.*

Sacerdotes admoneant populum ut in diebus festis non vacent conviviis malis et jocis turpibus, sed orationibus.

CAP. LXXIII. — *Quibus festis populus communicet.*

(Conc. Agath. c. 18.) Sæculares vero qui Natalem Domini, Pascha et Pentecosten non communicaverint, catholici non credantur, nec inter catholicos habeantur.

CAP. LXXIV. — *Si sacrificium per negligentiam ceciderit.*

Si cui sacrificium per negligentiam ceciderit (28), aut lingua lambat, ut nihil inde remeneat aut diebus quadraginta jejunit. Si autem per negligentiam alterius hoc factum fuerit, pœniteat ipse cujus est negligentia. Locus autem in quo ceciderit, aut igne succendatur, aut penitus extergatur, et quod extersum fuerit, comburatur.

CAP. LXXV. — *Si vomitus infra tres dies post communionem negligenter e venerit.*

Si quis post accepta sacrosancta mysteria infra tres dies (29) vomitum per negligentiam fecerit, si presbyter est, quadraginta diebus pœniteat; cæteri secundum proprium ordinem judicentur. Et quidquid rejectum fuerit, comburatur.

CAP. LXXVI. — *Ut energumini non communicent, et balnea in sacratis aquis non faciant.*

Nulli liceat porrigere corpus, vel sanguinem Domini nostri Jesu Christi energumenis, donec in eadem passione sunt, nisi forte discrimen mortis incurrerint; nam cum criminosis talla sacramenta vetentur, quanto magis illis quos ipse auctor criminis invadit? Si autem divina misericor-

negligentium, verbis nonnullis immutatis.

(29) *Tres dies: an potius tres horas, ut Acherio placuit?*

dia liberati fuerint, longo tempore in abstinentia et oratione permaneant secundum arbitrium sacerdotum, et sic demum communicent inter ceteros Christianos. Quod si baptizati vel consignati non fuerint, licet eos omni tempore baptizare, vel consignare. In aqua vero sanctificata nullus balneum facere audeat pro aliqua infirmitate vel necessitate, quæ spargi tantummodo concessa est. Hujusmodi enim lavacra nec in sacris invenimus, nec a Patribus acta audivimus, nec nobis utilia videntur.

CAP. LXXVII. — *Qualiter mysteria baptismatis vel chrismatis custodienda sint.*

Qui sacri baptismatis mysterium, vel donum Spiritus sancti in chrismate susceperint, ante nonum diem cum mulieribus nullo modo coeant: similiter hujusmodi mulieres omni modo a viris se abstineant, nec ullo turpi ludo, vel negotio ullo modo misceant; a carnum usura diu abstineant, donec episcopus loci pro qualitate personæ, vel temporis præviderit. Nec de sacro fonte aliquem levare, aut ad consignandum ante episcopum tenere aliquis audeat: nec clericus ullum sacrum ordinem assumere præsumet, nisi prius hæc eadem prædicta sacramenta in se celebraverit. Si quis autem in aliquo supradictorum prævaricator exstiterit, iudicio episcopi pœniteat.

CAP. LXXVIII. — *Ut spectacula ludorum diebus festis non celebrentur.*

(*Concil. Africam. 61.*) Necnon et illud petendum, ut spectacula theatrorum, cæterorumque ludorum de Dominica, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberriminis amoveatur. Maxime quia sancti Paschæ octavarum die populi ad circum, magis quam ad ecclesiam conveniunt, deberent transferri præfiniti ipsorum dies quando evererint, nec debet ullus Christianus cogi ad spectacula.

CAP. LXXIX. — *Ut nullus Kalendas Januarii colere, aut choras ducere præsumat.*

(*Zachar. in concil. Rom. c. 9, referturque 27, quæst. 7, c. Si quis.*) Ut nullus Kalendas Januarii et brumas ritu paganorum colere præsumat: si quis Kalendas Januarii et brumas colere præsumperit, aut mensas cum lampadibus in domibus præparare, aut per vicos et planteas cantiones et choras ducere præsumperit, quod magna iniquitas est, coram Deo anathema sit.

CAP. LXXX. — *Ut quod ad ecclesiam conveniendum sit.*

(*Theodulf. c. 10.*) Non debetis ad ecclesiam ob aliam causam convenire, nisi ad laudandum Deum, et ejus servitium faciendum; disceptationes vero et tumultus, et vaniloquia, et cæteræ actiones, ab eodem loco sancto penitus prohibendæ sunt. Ubi enim Dei nomen invocatur, Deo sacrificium

(30) *Et discretionem.* In editis conciliis legitur, et *distinctionis commutatione.*

(31) *Abstinent.* Hic omnes facile vident nonnihil

A offertur, angelorum frequentia inesse non dubitatur, periculosum est tale aliquid dicere, vel agere quod loco non convenit: si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ sibi offerentur, emebant vel vendebant, quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, risibus, et hujusmodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant?

CAP. LXXXI. — *De doctrina virorum et mulierum.*

(*Concil. Carthag. IV, c. 98; Ibid., c. 99.*) Laicus præsentibus clericis, nisi ipsis probantibus docere non audeat. Et mulier, quamvis docta in sancta, viros in conventu docere non audeat vel præsumat.

CAP. LXXXII. — *Item de indumentis eorum.*

B (*Concil. Gang. cap. 12; Ibid., c. 13.*) Si quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallii utitur, quasi per hoc habere se justitiam credens, et despicit eos qui cum reverentia birris, et aliis communibus solitis utuntur vestibus, anathema sit. Similiter et mulier quæ propter continentiam, quæ putatur, habitum mutat, et pro solito muliebri amictu virilem sumit, anathema sit.

CAP. LXXXIII. — *Ut natalitia seu nuptiæ in Quadragesima non fiant.*

(*Concil. Bracar. c. 48.*) Quod non oporteat in Quadragesima martyrum natalitia celebrare; sed eorum in Sabbato et Dominico die tantum memoria fieri. Nuptiæ vero aut natalia iisdem diebus nullo modo celebrentur.

CAP. LXXXIV. — *De Jejuniis Quadragesimali.*

C (*Concil. Agath. cap. 12.*) Placuit etiam ut omnes Ecclesiæ, exceptis diebus Dominicis, in Quadragesima, etiam die Sabbati, sacerdotali ordinatione, et discretionem (30) communicationis debeant jejunare.

CAP. — LXXXV. *Item de observatione ejusdem.*

(*Concil. Laod. cap. 50.*) Quod non oporteat in Quadragesima in ultima septimana, quintæ feriæ jejunium solvere, totamque Quadragesimam sine veneratione transire, magisque conveniet omnem Quadragesimam districto venerari jejuniis.

CAP. LXXXVI. — *Item unde supra.*

D (*Tolet. IV, c. 4.*) Quidam in die ejusdem Dominicæ passionis ad horam nonam jejunium solvunt, conviviis abstinent (31). Et dum sol ipse eodem die tenebris palliatus lumen subduxerit, ipsaque elementa turbata mœstitiam totius mundi ostenderint, illi jejunium tanti diei polluunt, epulisque inserviunt. Et quia totum eundem diem universalis Ecclesia propter passionem Domini in mœrore, et abstinentia peragit, quicumque in eo jejunium, præter parvulos, senes et languidos, ante peractas indulgentiæ preces resolverit, a paschali gaudio depellatur, nec in eo sacramentum corpore deesse; sed concilii sententia adeo perspicua est, ut in verbis immorari necessarium non videatur.

ris, et sanguinis Domini percipiat, qui diem passionis ipsius per abstinentiam non honorat.

CAP. LXXXVII. — *De jejuniis Quatuor Temporum.*

(Calixti papæ quæ dicitur epist. 1.) Jejunium quod ter in anno apud nos celebrare didicistis, convenientius nunc per quatuor tempora fieri dicimus; ut sicut annus per quatuor volvitur tempora, sic et nos quæternum agamus solemne jejunium per quatuor tempora, juxta prophetæ Zachariæ vocem, qui ait: *Hæc dicit Dominus exercituum: Jejunium quarti, et jejunium quinti, et jejunium septimi, et jejunium decimi erit domui Judæ in gaudium et lætitiā, et solemnitates præclaras: veritatem tamen et pacem diligite, dicit Dominus exercituum (Zachar. VIII, 19).* In hoc ergo omnes nos unanimes oportet esse, ut secundum apostolicam doctrinam: *Idipsum dicamus omnes, et non sint in nobis schismata (I Cor. I, 10).*

CAP. LXXXVIII. — *Jejunium ecclesiasticum non dissolvendum.*

(Gang. concil. c. 19.) Si quis eorum qui continentie student, absque necessitate corporea tradita in commune jejunia, et ab Ecclesia custodita superbendo dissolvit, stimulo sæ cogitationis impulsus, anathema sit.

CAP. LXXXIX. — *Ut pœnitentibus infirmis oleum sanctificatum non infundatur.*

(Innocent I, epist. ad Decentium c. 8.) Pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo unum genus putatur posse concedi?

CAP. XC. — *Qualiter presbyteri erga pœnitentes agant.*

Non debet presbyter injungere pœnitentiæ leges sine aliquo respectu personæ, aut causæ; sed tempora pœnitentiæ aut reconciliationis episcopi arbitrio concedat. Et, ut presbyter inconsulto episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi episcopo permittente; sed potius presbyteri qui in plebibus ordinantur, providentiam magnam habeant, ne eorum parochiani in criminalia incidant delicta. Quod si evenerit, tam ab ipsis, quam ab omnibus vicinis diligenter qualiter acta sunt, inquirent, et scriptis notare non differant, eosque admonere frequenter studeant, ut ad pacis et pœnitentiæ satisfactionem citissime currant, et cum ipsis primus ejusdem plebis presbyter, aut qui doctor post ipsum fuerit, veniat, idemque quod scripserat, secum afferat. Quod si iidem pœnitentes venire distulerint, ipse in capite jejunii ad primam ejusdem episcopi sedem esse nullo modo cum eodem dissimulet scripto, suoque suggerat episcopo, ut quod ei exinde agendum sit, consideret. Si autem etiam pœnitentes adfuerint, leges, quæ illis pœnitentiæ imponuntur, rursus describat, curamque et sollicitudinem erga eos maximam gerat, ut eorum conversationem plenissime cognoscere possit. Quod si obnixè aliquem pœnitentiæ viderit incumbere, aut debilitate incurrente periculum speret, aut si infirmitas quemquam

(32) *Unde monemus.* Hæc usque ad *Sed neque* in Leonis epistolis non leguntur,

A oppresserit, ad suum presbyter recurat episcopum, ut illi per ipsum remedia concedantur. Quod si defuerit, cardinalibus primæ sedis interim suggeratur. Ad diem namque reconciliationis, id est cœnæ Domini ipse quoque cum ipsis pariter adesse festinet, ut rursus quæ illis jussa fuerint, cognoscere et describere possit.

CAP. XCI. — *Ut pœnitentes quotidie genua flectant.*

(Concil. Carthag. c. 8.) Pœnitentes etiam diebus remissionis genua flectant.

CAP. XCII. — *Ut mortuos pœnitentes sepeliant.*

(Ibid., cap. 83.) Mortuos pœnitentes offerant ecclesiæ, et sepeliant.

CAP. XCIII. — *Pœnitentes negotiis sæcularibus se abstineant.*

B [Leon. M. epist. 91, c. 9.] Qualitas lucri negotiantem aut excusat, aut arguit, quia est honestus quæstus, et turpis: verum tamen pœnitenti utilius est dispendia pati, quam periculis negotiationis obstringi; quia difficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum. Unde monemus (32) ne pœnitens aliquo negotio, seu venatione se obstringat, sed sub custodia sacerdotis, qui loco præfuerit orationi, atque jejuniis vacet. Vitium autem suum si egenus est, tali artificio quærat, cui nulla inhæreat macula peccati, quatenus ita testimonio sacerdotis fultus, ad pontificis sui securius recurat sententiam (ejusdem epist. c. 10). Sed neque post pœnitentiæ actionem pergat ad militiam sæcularem, cum Apostolus dicat: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus (II Tim, II, 4).* Quapropter non est liber a laqueis diaboli, qui se militiæ mundanæ voluerit implicare. Ergo illicitorum veniam postulantem, oportet etiam a multis licitis abstinere, dicente Apostolo: *Omnia licent, sed non omnia expediunt (I Cor. VI, 12);* unde si pœnitens habet causam, quam negligere forte non debeat, melius expetit ecclesiasticum quam forensæ judicium.

CAP. XCIV. — *Qualiter sponsus et sponsa a sacerdote benedicantur.*

(Carth. IV, c. 13.) Sponsus et sponsa cum benedicendi sunt a sacerdote, a parentibus suis, vel paranympis offerantur. Qui cum benedictionem acceperint, eadem nocte pro reverentia ipsius benedictionis in virginitate permaneant.

D CAP. XCV. — *Quæ nuptiæ vitandæ sint.*

(Conc. Rom. I, sub Greg. II; Rom. sub Eugen. II et Leone III.) Ut nullus præsumat Deo dicatam feminam, aut commatrem suam, vel novercam, seu matrem, aut sororem, aut filiam spiritualem, vel de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, sibi in conjugio copulare. Et virginem aut viduam nullus rapere præsumat, aut furari in uxorem, nisi desponsatam habuerit a propriis parentibus, vel a tutoribus ejus, etiamsi ipsa voluerit. Si quis vero, vel si qua in aliquo prædictorum nefario conjugio con-

venerit, et in eo permanserit, sciat, se auctoritate canonica anathematis vinculo esse innodatum. Consuetudines vero atque consiliantes, etiam anathematis vinculo implicentur. Si autem ii, qui conjuncti sunt, admoniti declinaverint, et ab alterutro fuerint divisi, poenitentiae submittantur, ut episcopus loci praeviderit. Similiter illi qui in hoc consiliati fuerint, vel aliquam habuerint portionem. Quicumque vero sacerdotum vel clericorum in talibus assensum praeberit, aut communicaverit eorum consortio, condemnatus, sacerdotii, vel ministerii sui honore privetur.

CAP. XCVI. — *Qualiter unusquisque docendus sit.*

(Theodulf. c. 21.) Cum ergo omnium sanctarum Scripturarum paginae instrumentis bonorum operum refertae sint, et per sanctarum Scripturarum campos possint inveniri arma quibus vitia comprimantur, et virtutes nutriantur; lincuit nobis huic nostro Capitulari inserere sententiam cujusdam Patris (S. Benedict. Regul. cap. 4) de instrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate quid agi quid vitari debeat continetur. In primis Dominum Deum diligere, ex toto corde, tota anima, tota virtute, deinde proximum tanquam seipsum. Deinde non occidere: non adulterare: non facere furtum non concupiscere: non falsum testimonium dicere: honorare omnes homines; et quod sibi quis fieri non vult, alteri non faciat. Abnegare semetipsum sibi, ut Christum sequatur, corpus castigare; delicias non amplecti. Jejunium amare; et pauperes revereare: nudum vestire; infirmum visitare, mortuum sepelire, dolentem consolari. A saeculi actibus se facere alienum; nihil amoris Christi praepone. Iram non perficere, iracundiae tempus non reservare. Dolum in corde non tenere. Pacem falsam non dare; charitatem non derelinquere. Non jurare, ne forte perjuret. Veritatem ex corde et ore proferre: malum pro malo non reddere; injuriam non facere, sed et factam patienter sufferre: inimicos diligere; maledicentes non maledicere, sed magis benedicere: persecutionem pro justitia sustinere. Non esse superbum, non vinolentum, non multum edacem, non somnolentum, non pigrum, non murmurosum, non detractorem. Spem suam Deo committere, bonum aliquid in se cum viderit, Deo applicet, non sibi; malum vero semper a se factum sciat, et sibi reputet. Diem judicii timere: gehennam expavescere; vitam aeternam omni concupiscentia spiritali desiderare; mortem ante oculos quotidie suspectam habere; actus vitae suae omni hora custodire. In omni loco Deum prospicere. Cogitationes malas cordis sui advenientes mox ad Christum allidere, et seniori spiritali patefacere. Os suum a malo vel a pravo eloquio custodire. In omni loco Deum prospicere. Multum loqui non amare; verba vana aut risui apta non loqui; risum multum aut excussum non amare; lectiones sanctas libenter audire, orationi frequentem incumbere. Mala sua praeterita cum lacrymis, vel gemitu quotidie in ora-

tionem Deo confiteri, et de ipsis malis emendare: desideria carnis non perficere: voluntatem propriam odire: praecipis sacerdotis et praepetoris in omnibus obedire, etiamsi ipse aliter, quod absit, agat; memores illius Dominici praecipis: *Quae dicunt facite; quae autem faciunt facere nolite* (Matth. xxiii, 3). Non velle dici sanctum antequam sit, sed prius esse, quod verius dicatur: praecipia Dei factis quotidie studeat adimplere; castitatem amare; nullum odire, zelum et invidiam non habere; contentionem non amare; relationem fugere; seniores venerari, juniores diligere; in Christi amore pro inimicis orare; cum discordantibus ante solis occasum in pacem redire, et de Dei misericordia nunquam desperare.

Ecce haec sunt instrumenta artis spiritalis, quae cum fuerint a nobis diu noctuque incessabiliter adimplata, et in die judicii reassignata, illa retribuuntur nobis a Domino recompensabiliter, quae ipse promisit: *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quae praeparavit Deus his qui diligunt eum* (I Cor. ii, 9).

CAP. XCVII. — *Ut orationem Dominicam et Symbolum memoriter teneant.*

(Theodulf. c. 22.) Commonendi sunt omnes fideles, ut generaliter a minimo usque ad maximum orationem Dominicam, et symbolum memoriter teneant; et dicendum eis quod in his duabus sententiis omne fidei Christianae fundamentum incumbit, et nisi qui has duas sententias memoriter tenuerit, et ex toto corde crediderit, et in oratione saepissime frequentaverit, catholicus esse non poterit. Constitutum namque est, ut nullus chrismetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium suscipiat, neque coram episcopo ad confirmandum quemlibet teneat, nisi symbolum, et orationem Dominicam memoriter tenuerit, exceptis his quos ad loquendum aetas minime perduxit.

CAP. XCVIII. — *Ut hos canones nullus refutare praesumat.*

(Gelasius I, epist. 9.) Cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus temere nihil licere, et cum Sedes apostolica superior his omnibus, favente Domino, quae paternis canonibus sunt praefixa, pio, devotoque studeat tenere proposito satis indignum est quemquam vel pontificum, vel ordinum subsequentium hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videat, et docere (Ex Julii I, epist. 1, c. 4, ea Gelasius mutatus est), satisque convediens sit, ut totum corpus Ecclesiae in hanc sibimet observationem concordet quam illic virgere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiae totius posuit principatum.

CAP. XCIX. — *Ut quae statuta sunt nullo modo immutentur.*

Haec vero statuta nulla debent improbitate convelli, nulla novitate mutari, quia alia ratio est saecularium alia divinarum.

CAP. C. — *Quod scire etiam nos oporteat quæ in sacris Scripturis recipienda sint, quæve refutanda.*

(Gelasius I, in *Conc. Rom. 1.*) *Quamvis aliud firmiter nemo possit ponere, præter id quod positum est Christus Jesus (I Cor. III, 11), tamen ad ædificationem sanctæ Ecclesiæ post illas Veteris et Novi Testamenti quas regulariter suscipimus, etiam has suscipi non prohibet scripturas, id est sanctam synodum Nicænam trecentorum decem et octo Patrum, mediante maximo Constantino Augusto: sanctam synodum Ephesinam, in qua Nestorius damnatus est, consensu beatissimi Cælestini papæ, mediante Cyrillo sanctæ sedis Alexandrinæ antistite, et Arcadio ab Italia destinato: sanctam synodum Chalcedonensem, mediante Martino Augusto, et Anatolio Constantinopolitano episcopo, in qua Nestoriana et Eutychniana hæreses simul cum Dioscuro ejusque complicibus damnatæ sunt. Item, opuscula beati Cæciliæ Cypriani martyris, Carthaginensis episcopi; opuscula beati Gregorii Nazianzeni episcopi; opuscula beati Basilii Cappadociæ episcopi; opuscula beati Athanasii Alexandrini episcopi; opuscula beati Joannis Constantinopolitani episcopi; opuscula beati Theophili Alexandrini episcopi; opuscula beati Proterii Alexandrini episcopi; opuscula beati Hilarii Pictaviensis episcopi; opuscula beati Ambrosii Mediolanensis episcopi; opuscula beati Augustini Hipponensis episcopi; opuscula beati Hieronymi presbyteri; opuscula beati Prosperi viri religiosi; epistola beati Leonis papæ ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum destinata, cujus textum quispiam si usque ad unum iota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit. Item, opuscula atque tractatus omnes diversorum Patrum orthodoxorum, qui in nullo a sanctæ Ecclesiæ consortio deviarunt, nec ab ejus fidei prædicatione disjuncti sunt, sed ipsius communicationis per gratiam Dei usque in ultimum diem vitæ suæ fuerunt participes, legenda decernimus. Item, decretales epistolas quas beatissimi papæ diversis temporibus ab urbe Romana, pro diversorum Patrum consultatione dederunt, venerabiliter suscipiendas.*

Item, gesta sanctorum martyrum, quæ multiplicibus tormentorum cruciatibus, et mirabilibus confessionum triumphis irradiant. Quis ita esse catholicorum dubitet, et majora eos in agonibus perpessos, nec suis viribus, sed Dei gratia et adjutorio universa tolerasse? Sed ideo secundum antiquam consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia et eorum qui conscripserunt

(33) *Tepuerit.* Hic Eusebium lenius tractat Gelasius; nam cæcum esse oportet, qui non videat in primo Historiæ ecclesiasticæ libro sermonem de Verbo ita institui, non solum ut nusquam æqualis Patris agnoscat Filius, sed ut inferior Patre dicatur, ac prope negetur Deus. Quod cum offendisset Rufinum, qui ejus Historiæ in Latinam linguam ver-

nomina penitus ignorantur, et ab infidelibus vel idiotis superflua, aut minus apta, quam ordo fuerit, scripta esse putantur; sicut cujusdam Cyrici et Julitæ, sicut Georgii aliorumque ejusmodi passionum, quæ ab hæreticis perhibentur composita. Propter quod, ut dictum est, ne vel levior subsannandi oritur occasio, non leguntur in sancta Ecclesia. Nos tamen cum prædicta Ecclesia omnes martyres, et eorum gloriosos agones, qui Deo magis quam hominibus noti sunt, omni devotione veneramur.

Item, vitas Patrum Pauli, Antonii, Hilarionis, et omnium eremitarum, quas tamen vir beatissimus Hieronymus conscripsit, cum omni honore suscipimus. Item, actus beati Sylvestri episcopi apostolicæ sedis, licet ejus qui conscripsit nomen ignoretur, a multis tamen in urbe Roma catholici legi cognovimus, et pro antiquo usu multæ hoc imitantur Ecclesiæ. Item, scripta de inventione sanctæ crucis, et alia de capite Joannis Baptistæ, novellæ quædam relationes sunt, et nonnulli eas catholici regunt; sed cum hæc ad catholicorum manus pervenerint, beati Pauli procedat sententia: *Omnia probate, quod bonum est tenete (I Thess. v, 21).* Item, Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiastici operis edidit libros, nonnullas etiam scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatus Hieronymus eum in aliquibus de arbitrii libertate notavit, illa sentimus quæ prædictum beatum Hieronymum sentire cognovimus. Et non solum de Rufino, sed etiam de universis, quos vir sæpius memoratus, zelo Dei ac fidei religione reprehendit. Item, Origenis nonnulla opuscula, quæ vir beatissimus Hieronymus non repudiat, legenda suscipimus. Reliqua autem omnia cum suo auctore remenda.

Item, chronica Eusebii Cæsariensis, atque ejusdem Historiæ ecclesiasticæ libros, quam in primo narrationis suæ libro tepuerit (33), et postea in laudibus, atque excusatione Origenis schismatici unum conscripsit librum; propter tamen singularem notitiam, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non dicimus renuendos. Orosium virum eruditissimum collaudamus, quia valde nobis necessariam adversus paganorum calumnias ordinavit Historiam, miraque brevitate contexuit. Venerabilis viri Sedulii Paschale opus heroicis descripsit versibus, insigni laude proferimus. Juvenci nihilominus laboriosum opus non spernimus, sed miramur.

Cetera quæ ab hæreticis, sive schismaticis conscripta vel prædicata sunt, nullatenus recipit catholica et apostolica Ecclesia: e quibus pauca quæ ad memoriam venerunt, et a catholicis vitanda sunt, credimus esse subdenda. In primis Ariminensem syno-

tendæ laborem susceperat, pleraque mutavit et quidem tanto successu, ut unde argumenta sumpserat Eusebius, quibus Christum Deum: non esse deblateraret, inde ejus interpretis alia mutuatus est ad probandam Christi divinitatem. Quod deinde Eusebio vitio vertitur Origenem ab eo fuisse laudatum, cujusmodi sit nemo non videt.

dum a Constantio Cæsare Constantini Augusti filio congregatam, mediante Tauro præfecto, ex tunc et nunc in æternum confitemur esse damnatam. Itinerarium nomine Petri apostoli, quod appellatur sancti Clementis, libri numero octo, apocryphum esse scimus; Actus nomine Andreæ apostoli apocryphi; Actus nomine Thomæ apostoli, libri numero decem apocryphi; Actus nomine Petri apostoli, apocryphi; Actus nomine Philippi apostoli, apocryphi; Thaddæi, apocryphi; Evangelium nomine Matthæi apostoli, apocryphum; Evangelium nomine Barnabæ, apocryphi; Evangelium nomine Jacobi Minoris, apocryph.; Evangelium nomine Petri apostoli, apocryph.; Evangelium nomine Bartbolomæi apostoli, apocryph.; Evangelium nomine Andreæ apostoli, apocryph.; Evangelium nomine Thomæ, quibus Manichæi utuntur, apocryph.; Evangelia quæ falsavit Lucianus, apocryph.; liber de Infantia Salvatoris, apocryph.; liber de Nativitate Salvatoris, et de Maria et obstetrice, apocryphus; liber qui appellatur Pastoris, apocryphus; libri omnes quos fecit Seleucius discipulus diaboli, apocryph.; liber qui appellatur Fundamentum, apocryphus; liber qui appellatur Thesaurus, apocryphus; liber de Filiabus Adæ geneseos, apocryphus; Centimetrum de Christo Virgilianis compaginatum versibus, apocryphum; liber qui appellatur Theclæ et Pauli, apocryphus; liber qui appellatur Nepotis, apocryphus; liber Proverbiorum qui ab hæreticis conscriptus, et sancti Xisti nomine prænotatus est, apocryphus; revelatio quæ appellatur Pauli apostoli, apocrypha; revelatio quæ appellatur Thomæ apostoli, apocrypha, revelatio quæ appellatur Stephani, apocrypha; revelatio quæ appellatur Transitus, id est, assumptio sanctæ Mariæ, apocrypha; liber qui appellatur Pœnitentia Adæ apocryphus; liber de Ogiæ nomine Gigantis, qui ab hæreticis cum dracone post diluvium pugnasse perhibetur, apocryphus; liber qui appellatur Testamentum Job, apocryphus; liber qui appellatur Pœnitentia Origenis, apocryphus; liber qui appellatur Pœnitentia sancti Cypriani, apocryphus; liber qui appellatur Pœnitentia Jammis et Mambæ, apocryphus; liber qui appellatur Sortes apostolorum, apocryphus; liber qui appellatur Laus apostolorum, apocryphus;

A liber qui appellatur Canones apostolorum apocryphus; liber Physiologus, qui ab hæreticis conscriptus, et beati Ambrosii nomine signatus, apocryphus; historia Eusebii Pamphili, apocrypha; opuscula Tertulliani, apocrypha; opuscula Lactantii, apocrypha, opuscula Africani, apocrypha; opuscula Postumiani et Galli, apocrypha; opuscula Montani et Priscillæ, et Maximillæ, apocrypha; opuscula omnia Fausti Manichæi, apocrypha; opuscula Commodiani, apocrypha; opuscula alterius Clementis Alexandrini, apocrypha; opuscula Taitii Cypriani, apocrypha; opuscula Arnobii, apocrypha; opuscula Tyconii, apocrypha; opuscula Cassiani presbyteri Galliarum, apocrypha; opuscula Victorini Pictaviensis, apocrypha; opuscula Fausti egiensis Galliarum, apocrypha; opuscula Frumenti cæci, apocrypha; epistola Jesu ad Abagarum, apocrypha; epistola Abagari ad Jesum apocrypha; passio Quirici et Julittæ, apocrypha; passio Georgii, apocrypha; scriptura quæ appellatur Contradictio Salamonis, apocrypha; phylacteria omnia, quæ non angelorum, ut illi confingunt, sed dæmonum magis arte conscripta sunt, apocryph.; hæc et his similia quæ Simon Magus; Nicolaus, Cerinthus, Marcion, Basilides, Ebion, Paulus etiam Samosatenus, Photinus et Bonosus, qui et simili errore defecerunt, Montanus quoque cum suis obscenissimis sequacibus, Apollinaris, Valentinus, sive Manichæus, Faustus Africanus, Arius, Sabellius, Macedonius, Eunomius, Novatus, Sabbatius, Cœlestius, Donatus, Eustathius Jovinianus, Pelagius Julianus Celanensis, Cœlestinus, Maximinus, Priscillianus ab Hispania, Nestorius Constantinopolitanus, Maximus Cynicus, Lampetius, Dioscorus, Eutyches, Petrus, et alius Petrus, e quibus unus Alexandriam, alius Antiochiam maculavit; Acacius Constantinopolitanus cum consortibus suis; nec non et omnes hæretici eorumque discipuli, sive schismatici, docuerunt, vel conscripserunt, quorum nomina minime retinentur non solum repudiata, sed etiam ab omni sancta catholica et apostolica Ecclesia eliminata, atque cum suis auctoribus, auctorumque sequacibus sub anathematis insolubili vinculo in æternum confitemur esse damnata.

ATTONIS

VERCELLENSIS EPISCOPI

DE PRESSURIS ECCLESIASTICIS.

LIBELLUS.

(Apud Acherium, Spicilegii tomo I, p. 414.)

PARS PRIMA.

De judiciis episcoporum.

Evangelica nobis narrat historia, quod cum

D Dominus discipulos suos docturus relicta turba montem ascendisset, ibique postquam eos de omnibus præceptis, quibus Christiana religio informari